

O poveste captivantă despre ambiție, dragoste
și curaj, bazată pe fapte reale.

ANTONIA BRICO

a fost prima
femeie din lume
care a dirijat
o orchestră
simfonică!

MARIA PETERS

Dirižoarea

ROMAN

NICULESCU fiction

Dirijoarea

MARIA PETERS

Traducere:
Maria Tudosescu

NICULESCU fiction

Valoarea timbrului literar este 2% din prețul de vânzare și se adaugă acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor din România, cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001, sucursala BCR Unirea.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PETERS, MARIA

Dirijoarea / Maria Peters ; trad.: Maria Tudosescu. - București : Editura Niculescu, 2023

ISBN 978-606-38-0888-3

I. Tudosescu, Maria (trad.)

821.111

© 2021, Maria Peters and Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Translated from the English originally published as *The Conductor* by Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam, for the English translation.

Published by special arrangement with Meulenhoff Boekerij bv in conjunction with their duly appointed agent 2 Seas Literary Agency and co-agent Livia Stoia Literary Agency.

Titlu original: *De dirigent*, by Maria Peters

© Editura NICULESCU, 2023

Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România

Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 314 88 55

E-mail: editura@niculescu.ro

Internet: www.niculescu.ro

NICULESCU este un imprint al Editurii NICULESCU

Comenzi online: www.niculescu.ro

Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro

Comenzi telefonice: 0724 505 380, 021 312 97 82

Redactor: Dragoș Ghițulete

Tehnoredactor: Șerban-Alexandru Popină

Design copertă: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0888-3

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.

Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial **OXFORD UNIVERSITY PRESS** în România.

E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

Willy

1

New York, 1926

— Ai greșit locul. Fii atentă.

Domnul Barnes mă apucă de cot, uitându-se supărat la mine. Surprinsă, îi urmez privirea. Nu observasem încurcătura care se crease în rând. Văd cuplul de bătrâni cărora tocmai le arătasem locurile întorcându-se pe culoar. Rușinată, îmi plec capul.

— Îmi pare foarte rău, spun cât se poate de supusă, pentru că este șeful meu și îmi cunosc locul.

Fără să-mi arunce o a doua privire, domnul Barnes se grăbește să îi ajute pe cei doi. Rămân acolo, puțin pierdută, dar îmi revin și mă îndrept spre următorii invitați care își caută locurile.

Pentru a mia oară spun:

— Bucurați-vă de concert.

Slujba mea de noapte este să îi îndrum pe oameni spre locurile lor. În timpul zilei lucrez ca dactilografă într-un birou mare. Poate părea o nebunie că am două slujbe, dar nu știu

cum este altfel. Așa vrea mama mea. Tot ea îl lasă și pe tatăl meu să lucreze două ture la rând fără să se împotrivescă. Are nevoie de bani, spune ea.

Adevărul este că mă simt ușurată să fiu atât de des plecată de acasă. Mama nu este chiar o rază de soare. Când zâmbeste, gura ei formează în cel mai bun caz o linie dreaptă; de obicei, colțurile gurii ei sunt îndreptate în jos. Când am mers pentru prima dată la școală, am făcut din greșeală un desen cu ea zâmbind astfel. Mândră, i l-am arătat. Mare greșeală. Nu am mai putut să mă așez timp de două zile după aceea. Trebuie să recunosc, desenul nu era o capodoperă, așa că poate că avea și ea dreptatea ei.

Din acel moment, m-am învățat să zâmbesc de fiecare dată când mă uit în oglindă, chiar și când nu am motive să o fac. Poate că nu sunt încă naturalizată, dar cu siguranță trăiesc visul american, cu zâmbete și toate cele.

Concertul din această seară începe cu simfonia a 3-a a lui Beethoven. În America, o numesc *Eroica Symphony*. În olandeză, noi o numim *Heroïsche*. Beethoven a scris simfonia în onoarea lui Napoleon Bonaparte când s-a încoronat singur împărat al Franței.

Pentru a arăta cine este șeful, Napoleon a refuzat ca Papa să-l încoroneze, punându-și singur coroana pe cap. Bărbații pot face fără probleme astfel de lucruri.

Beethoven, care a trăit în aceeași perioadă, a lăudat eroismul acestui dictator. Personal, îl consider pe Beethoven mult mai eroid decât acel Bonaparte. Beethoven știa că va deveni din ce în ce mai surd, dar asta nu i-a înăbușit spiritul de luptător. „Vreau să apuc soarta de gât, sub nicio formă nu am de gând să mă înclin în fața ei”, a fost răspunsul său în fața handicapului său (sau cel puțin ceva asemănător).

Apoi, cu muzica sa, a închis epoca clasicismului și a pornit pe un drum cu totul nou, cel al romantismului. Asta numesc eu eroic.

A murit de nouăzeci și nouă de ani și oamenii încă se înghesuie să-i asculte capodopera. Fac o mică plecăciune. Cei doi domni cărora tocmai le-am arătat locurile presupun că o fac din respect pentru ei, dar în inima mea îi mulțumesc lui Beethoven pentru ceea ce va urma. Agitația membrilor orchestrei care își ocupă locurile mă distrage de la sarcina mea. Își acordează instrumentele. Îmi privesc firele de păr de pe braț. Deja mi se face pielea de găină.

Stau ascunsă pe coridorul din fața sălii de concert, cu o cină la pachet în poală. Ușile sunt închise. Nu mai avem voie să intrăm. Amestec cu bețișoarele tăiței acum reci.

Întotdeauna trebuie să mă grăbesc când mă duc de la slujba de zi la cea de noapte. La birou, au doar un singur loc de pontaj și, dacă ai ghinion, se formează o coadă lungă. Dactilografele nu se grăbesc – dacă tragi de timp, pare că ai lucrat mai mult. Așa că, dacă sunt în spate, sunt terminată.

Nu am suficient timp să mă duc acasă între timp. Mama îmi dă întotdeauna niște resturi pe care să le iau cu mine, dar nu le mănânc niciodată. Nu pot fi din ziua precedentă, pentru că pe alea le mănâncă ea. De asemenea, nu sunt nici de acum două zile, pentru că pe acelea i le dă tatălui meu. Resturile pe care mi le dă mie sunt vechi de cel puțin trei zile. Mi-a luat ceva timp să înțeleg sistemul ei, iar la început mi-a fost destul de rău. Așa că acum arunc instantaneu mâncarea veche. Problema este că nu pot să-i spun acest lucru. Ar face o criză de nervi. Este un păcat de moarte să arunci mâncare la gunoi. Cel mai scurt drum dintre birou și sala de concert este chiar prin cartierul chinezesc. Pentru o sumă

modestă am făcut o înțelegere cu un mic restaurant, unul dintre cele care are și un ghișeu la stradă. Domnul Huang are cina deja pregătită pentru mine. Știe că mă grăbesc. De obicei, înfulec totul chiar acolo, pe trotuar, dar dacă întârzii, mi-o dă gata împachetată, ca să o pot lua cu mine la sală. În primele zile ale înțelegerii noastre, a râs de mine pentru că nu mă descurcam cu bețișoarele, dar văzând cât de repede m-am deprins cu ele, i-am câștigat respectul.

Tăietei se lipsesc unii de alții, iar pofta de mâncare îmi scade cu fiecare secundă. Mă întreb dacă spectacolul a început de suficient de mult timp pentru a mă duce la toaleta bărbaților. Nu văd pe nimeni. Drumul e liber. Pe drum, arunc mâncarea într-un coș de gunoi. Un băț îl păstrez, ascuns în pliul fustei gri a uniformei mele.

Nu mă pot abține: toaleta bărbaților din această sală de concerte mă atrage ca un magnet. Se află la un etaj inferior, chiar sub scenă. Aș fi evitat multe probleme dacă ar fi fost toaleta femeilor, dar de acolo nu se aude nimic. Acesta este locul potrivit.

Intru cu grijă în sala mare și pătrată, recent renovată într-un stil frumos, modern, pe care ei îl numesc Art Deco. Dintr-o privire, văd că nu este nimeni. După ce verific toate cabinetele, îndrăznesc să mă pun în mijlocul camerei, închid ochii și ascult. De acolo aud muzica la fel de bine ca și cum aș sta în fața orchestrei.

Muzica lui Beethoven îmi umple fiecare fibră a corpului. *Allegro con brio*, prima mișcare din cele patru părți, trebuie să fie cântată cu vioiciune și ardoare. Are sens, un adevărat erou are întotdeauna energie. Ridic bagheta mică și îmi imaginez tot felul de lucruri, dar mai ales că sunt dirijoarea acestei orchestre. Că o sută de oameni îmi urmăresc gesturile

mâinilor și sunt inspirați de mine să cânte Heroïsche așa cum cred eu că ar trebui să sune. Bagheta se mișcă în sus și în jos într-un tempo de trei sferturi. Este incredibil cât de fericită mă simt. Ca și cum mi-aș trăi viața la un cu totul alt nivel. Această explozie intensă de fericire provoacă pur și simplu dependență.

Cu toate acestea, încerc să nu cedez prea des. Îmi permit această bucurie doar o dată pe săptămână, de fiecare dată în zile diferite. Cealaltă plasatori, care discută în liniște între ei în foaier nu trebuie să știe. De asemenea o fac întotdeauna la începutul concertului.

Prima jumătate de oră este sigură, știu din experiență că orice vezică poate rezista atât.

Tatăl meu se poate abține Dumnezeu știe cât – uneori se duce la toaletă doar de două ori pe zi – dar întotdeauna bărbații mai în vârstă sunt cei care merg la toaletă în timpul unui concert. Atunci trebuie să mă asigur că am dispărut. Deocamdată, mai am timp.

Indic spre primele viori imagineare: mai tare. A doua vi-oară: mai încet. Fiecare grup de instrumente primește câte o instrucțiune. Mă pierd complet în timpul acestui proces. Aș putea spune că este un fel de transă. O transă destul de diferită de cea în care intră mama mea atunci când ține ședințe de spiritism cu clubul ei de femei. Nu vreau să am nimic de-a face cu așa ceva, nu cred în prostiile alea. Faptul că Beethoven și Liszt au apărut o dată la clubul ei pentru a-i transmite mamei mele că voi deveni un mare muzician, mi-a convenit. Altfel nu m-ar fi lăsat niciodată să continui să iau lecții de pian. Nu cred însă că ea și prietenele ei ar putea ști cum arată Ludwig van Beethoven și Franz Liszt, mai ales ca fantome.

Ușa se deschide, luându-mă prin surprindere. Îmi las brațele jos și aud bățul căzând pe podea. Un băiat tânăr intră și se uită mirat la mine. Îmi ridic ușor bărbia și mă uit la el cât pot de încrezător. La urma urmei, eu lucrez aici, nu el.

— Aceasta este toaleta bărbaților, spune el.

Aparent, simte nevoia să-și explice sosirea. Îmi ia câteva clipe până când îmi revin.

— Eu, ăă... doar verificam.

Se uită la hainele mele și observă că port uniforma de plasatoare.

— Ce verificai?

— Curățenia.

Deschid câteva uși și inspectez cabinele.

— Toaletele bărbaților se murdăresc mai repede, de aceea facem o verificare suplimentară.

Intrusul se uită la mine. Nu poate fi cu mult mai în vârstă decât mine. Treizeci de ani, cel mult. Urăsc faptul că arată bine, că hainele lui trădează bogăție. Nu pot suporta asta, pentru că mă face să mă simt și mai inconfortabil faptul că m-a prins în flagrant.

— Și ai terminat?

Dau din cap.

— Totul este curat, domnule. Țin ușa uneia dintre cabine deschisă în mod primitiv, sperând că va dispărea în ea pentru totdeauna. Dar el nu se mișcă, își bagă nonșalant mâinile în buzunarele pantalonilor, ca și cum ar avea tot timpul din lume, și continuă să se holbeze la mine. O să ratați concertul.

— L-am mai văzut de câteva ori, îmi răspunde el.

Mă uit adânc în ochii lui căprui și foarte frumoși, ca și cum, făcând asta, l-aș putea obliga să facă ceva. Dar nu. El continuă să stea în picioare în fața ușii. Nu am de ales decât

să mă îndrept spre ieșire. Trebuie să se dea la o parte ca să mă lase să trec, dar nu-și îndepărtează privirea.

Sunt deja pe hol când îl aud spunând în spatele meu:

— Ai uitat ceva.

Mă întorc. Se uită la bețișorul pe care l-a auzit și el căzând. Zace la picioarele lui, dar nu face nicio mișcare pentru a-l ridica. Mă aplec.

În acea seară, tot personalul este aliniat la rând. Directorul Barnes împarte mulțumit plicurile. Este vineri, ziua săptămânală de plată și, ca de obicei, enumeră concertele care ne așteaptă în viitorul apropiat. Ascult cu urechile ciulite, bucurându-mă de această parte chiar mai mult decât de primirea salariului.

— Și apoi avem reprezentații succesive ale celei de-a patruzecă simfonii a lui Mozart, a suta simfonie a lui Haydn, a treia simfonie a lui Schumann, concertul pentru vioară al lui Mendelssohn...

Colega mea Marjorie se apleacă spre mine și îmi șoptește:

— M-am plictisit de moarte. Vrei o gumă de mestecat?

Marjorie și guma de mestecat sunt inseparabile. Are întotdeauna mai multe pachete în buzunar. Guma de mestecat *Adams' New York nr. 1*, care pocnește și se întinde. Face un balon și îl sparge când nu se uită nimeni. Cum reușește, nu știu, dar nimeni nu pare să observe că are în mod constant acel gunoi în gură. Odată, o gumă de mestecat era prinsă în împletiturile ei groase, pe care le poartă mereu înfășurate în jurul capului. Mi-a spus că i se întâmplase asta în somn. A durat zile întregi până a reușit să o scoată.

— Mi se face greață de la gumă, i-am răspuns în șoaptă.

— Da, sigur.

Marjorie crede că glumesc. Habar nu are că este adevărat. Eu sunt în continuare atentă.

— Și apoi, bineînțeles, suntem extrem de onorați să îl întâmpinăm luna viitoare pe celebrul dirijor olandez Mengelberg... *Mengelberg!*... cu o interpretare a Simfoniei a IV-a de Mahler, își încheie Barnes relatarea.

— Trebuie să-l văd, îi șoptesc lui Marjorie.

Marjorie rămâne cu gura căscată. Dar când vede în ochii mei cât sunt de serioasă, iar domnul Barnes este la doar doi pași de mine, îmi spune șuierând:

— Întreabă-l!

Directorul se oprește în fața mea și mă privește de sus până jos. Îi simt mirosul înțepător de transpirație. Mă gândesc la musturarea lui de mai devreme și la posibilitatea ca tipul de la toaletă să se fi plâns, până la urmă, de prezența mea în toaleta bărbaților, iar curajul meu de a întreba ceva zboară pe fereastră. În cele din urmă, își oprește privirea pe gulerul meu ponosit.

— Cumpără-ți o bluză nouă. Asta e veche.

Îmi țin ochii fixați ferm pe perete și dau din cap. Îmi înmânează plicul cu salariul și se îndreaptă spre Marjorie.

— Domnule Barnes? Vrea să meargă la concert, o aud pe Marjorie spunând.

— Ce?

— Willy vrea să meargă la concertul acelu Mengelen.

— Mengelberg, o corectez rapid.

— Da, exact.

Barnes își întoarce privirea spre mine.

— Imposibil.

— Dar..

— Concertul acela s-a vândut într-o zi.

Barnes merge mai departe. Îmi înghit dezamăgirea. Este atât de nedrept ca personalul să nu aibă acces în sală în

timpul concertelor. Peste câteva minute, în timp ce mă îndrept spre ieșirea personalului, îl văd pe director pe hol și mă întorc din drum, ajungând tocmai când intră în biroul său. Bat la ușa deschisă și rămân în pragul ușii.

— Domnule Barnes, puteți să mă treceți pe lista de rezervă atunci? Vă rog? Doar de data asta?

E surprins că l-am urmat, îmi dau seama.

— Vă rog?, spun din nou.

— Te aud cumva implorând?

Se uită la mine atent.

— Cel mai ieftin loc costă un dolar.

De parcă n-aș ști asta. Cel mai scump loc costă doi dolari și șaptezeci și cinci de cenți, iar dacă aș fi fost studentă, aș fi intrat cu 25 de cenți. Încep să scot banii din plicul meu de salariu, dar el mă oprește.

— Nu trebuie să plătești până când nu se eliberează ceva.

Își ia stiloul și, cu litere răsucite, îmi trece numele pe lista de rezervă.

Fluierând, urc scările nesfârșite ale blocului de locuințe până la apartamentul părinților mei. Știu că fetele nu ar trebui să fluiere, dar astăzi nu-mi pasă. Mă simt ușurată. Intrând în casa noastră, merg direct în dormitor și scot una dintre partiturile ascunse sub pat. Mă așez pe marginea patului meu și citesc cuvintele de pe față: Gustav Mahler, Simfonia a IV-a. Cercetez cu nerăbdare partiturile, analizând notele pe care le-am mâzgălit pe margini cu roșu și albastru. Pe peretele dormitorului meu sunt pozele celor doi idoli ai mei. Privirea mea zăbovește asupra fotografiilor lui Mengelberg.

— Willy?

O aud pe mama tropăind pe hol. Repede, închid partitura și vreau să o pun la loc sub pat, dar e prea târziu. Mama intră

întotdeauna în camera mea fără să stea pe gânduri, chiar și acum când am douăzeci și trei de ani. Își ține mâna întinsă.

— Salariile tale.

Îi înmânez plicurile cu salariile de la cele două slujbe ale mele și, în timp ce ea numără banii, împing cu piciorul partitura sub pat. Nu știe că în camera mea înghesuită se află o serie de ascunzători. Cea mai bună este cea din spatele panoului de jos al pianului meu șubred. Cu ajutorul a două glisiere, pot să slăbesc partea frontală din lemn și să o ridic, dezvăluind banii pe care i-am economisit cu greu și cu care îl plătesc, printre alții, pe domnul Huang.

— Am nevoie de o bluză nouă.

— Nu te plânge. Asta e bună.

— M-au avertizat...

— Încă o poți repara.

— ... că mă vor da afară.

Asta o convinge, pentru că ultimul lucru pe care și-l dorește este să primească mai puțini bani. Mama ezită. Scoate doi dolari din plicul cu salariu.

— Nu cred că este suficient, încerc eu, dar ea nu se lasă păcălită.

— Asta e tot ce primești.

Și cu asta, mă lasă în pace. A doua zi este sâmbătă și nu trebuie să lucrez la birou. Mama mea este plecată să citească în frunze de ceai pentru un client. Cu această escrocherie câștigă un ban din când în când. Iau un ac și ață din cutia ei de cusut și repar gulerul uzat al bluzei mele de lucru.

În seara aceea nu-l evit pe domnul Barnes.

— Vedeți?, spun când mă întâlnesc cu el în hol. Arăt spre bluza mea și zâmbesc.

— Mult mai bine, apreciază el. Mă bucur că m-ai ascultat.

Willy

2

Pentru o clipă, îmi las mâinile să se odihnească deasupra clapelor mașinii mele de scris și arunc o privire la ceasul mare de pe perete. Încă cincisprezece minute, apoi mă pot opri. Abia aștept, diseară este concertul Mengelberg.

Când le văd pe cele șaiszeci de femei care lucrează în departamentul meu, devin agitată. Oare voi reuși să fiu prima la pontaj? Geanta mea este pregătită sub masă, trebuie doar să termin această scrisoare. Șefa mea trece pe lângă mine. Îmi las bărbia în jos și încep să apăs repede pe taste. Nu vreau să creadă că am terminat deja. Dar n-am noroc. Se oprește chiar în fața mesei mele.

— Ați putea să faceți un test pentru o clipă?, întrebă ea.

Doamne, cum se face că întotdeauna știe unde să mă găsească pentru asta?

Dar mă aud răspunzând docil.

— Acum?

— Da, acum.

Ea face semn către două candidate care se află puțin mai încolo.

Mă ridic în picioare fără tragere de inimă. Cu șefa mea nu te poți certa. Este una dintre acele fete bătrâne care s-au atașat prea mult de meserie. Câteodată încerc să îmi imaginez cum își petrece serile, dar în cei doi ani de când lucrez aici aproape am renunțat. Deja sunt aproape sigură că nu are pe nimeni acasă; singurătatea i se citește pe chip. O poate masca doar îngropându-se în muncă.

Pe la spate, dactilografele îi spun Pitbull, dar eu nu o numesc niciodată așa. Mi se pare nedrept să descrii femeile astfel. Ați auzit vreodată ca un bărbat să fie numit Pitbull? Sau o vacă, sau o regină de gheață? Probabil că nu. Bărbații nu sunt numiți niciodată nici vrăjitoare, târfă sau scorpie. Cunosoc bărbați aici, la serviciu, care sunt mult mai răi decât șefa mea și care sunt la fel de încăpățânați, dar nu primesc o poreclă la fel de ridicolă.

Apropo, pentru șeful ei, ea valorează greutatea ei în aur. Umblă zvonuri că ar fi avut cândva o aventură cu el, dar, din câte știu, bărbatul este căsătorit și nu îmi pot imagina așa ceva.

Când șefa mea pleacă, candidatele mi se prezintă. Numele lor îmi intră pe o ureche și ies pe cealaltă. O femeie în jur de 40 de ani care pare severă. Părul ei negru este strâns la spate într-un coc și poartă ochelari. Sub braț ține un ziar.

Îmi scot scrisoarea din mașină, îi înmânez o foaie albă și indic spre scaunul meu. Când se așază, lasă ziarul jos. Privirea mea cade pe un articol care anunță concertul lui Mengelberg. Are imediat un avantaj în ochii mei, nu că așa avea vreun cuvânt de spus în legătură cu asta.

Cealaltă femeie pare a fi cu vreo zece ani mai tânără. Are acele sprâncene înfricoșătoare, subțiri și nefiresc de înalte, trasate. Sâniile îi sunt un pic prea vioi în puloverul strâmt și

nu poate face un pas pe tocurile ei înalte fără să nu-și răsucească cochet fundul. Nu înțeleg de ce trebuie să se etaleze, pentru că nu e niciun bărbat în preajmă.

Testul este simplu. Trebuie doar să copieze o scrisoare.

— Aveți zece minute, spun, chiar înainte de a da undă verde și de a apăsa cronometrul.

Secundele trec, la fel de repede ca pe ceas. Se vede din start că prima candidată poate să tasteze incredibil de repede, mai repede decât am văzut vreodată. Cred că mai mult de trei sute de bătăi pe minut. Ce contrast cu candidata cochetă, care își ferește unghiile ei prea lungi și roșii. Dacă reușește să ajungă la o sută, va fi mult. Îi studiez părul blond platinat. Rădăcinile întunecate, deloc măgulitoare, mă intrigă. Mă întreb cât de mult suferă pentru a avea această coafură, atât din punct de vedere financiar, cât și fizic.

Sună soneria și toți din jurul meu pleacă. Doar șefa mea este încă la biroul ei. Trebuie să verifice teancul de scrisori pe care i le înmânează dactilografele.

— Stop, strig după zece minute mult prea lungi.

Smulg foile din mașinile de scris și alerg prin încăperea deja goală spre șefa mea. În grabă, dau peste biroul ei. Un termos se răstoarnă.

Deranjată, șefa se uită la cafeaua rece care se revarsă pe hârtiile ei. Încerc să curăț, dar nu fac decât să înrăutățesc situația. Șefa se uită aspru la mine când îi înmânez cele două scrisori.

Controlul este rapid.

— A cui este asta?

Ridică scrisoarea mai scurtă, uitându-se la cele două femei care vin lângă mine.

— A mea, răspunde candidata cochetă.

— Prea încet, unghiile sunt prea lungi, prea multe greșeli.

Și tu...

Ridică scrisoarea mai lungă acum.

— Degete rapide, unghii scurte și nicio greșeală.

Candidata severă zâmbește triumfător, doar pentru un moment.

— Poți începe mâine, adaugă șefa, uitându-se ferm la candidata cochetă.

Ce? Candidata severă se uită nedumerită când la șefă, când la concurenta ei, care nu se mai oprește din mulțumiri măgulitoare. Îmi cobor ochii de rușine și aproape uit că trebuie să plec, atât de mult o compătinesc.

— Nu înțeleg, îi spune șefei mele, în timp ce rivala ei părăsește departamentul, legănându-și șoldurile.

— Te-ai gândi că am alege varianta cea mai bună, spune șefa mea. Dar șeful meu vrea domnișoare care să-i atragă atenția, iar eu nu vreau pe nimeni care să mă întrecă.

Nemuțumită, învinsa se îndepărtează, iar eu vreau să o urmez. Dar șefa mea ține în mână un teanc de scrisori ude. Aș face orice ca să mă trezesc din acest coșmar, în care pur și simplu nu reușesc să merg mai departe. Problema este că încă nu s-a terminat.

Scriu în disperare pentru a reface scrisorile care s-au udat. Lângă mine se află ziarul pe care candidata serioasă l-a lăsat în urmă. Portretul lui Mengelberg se uită fix la mine. Apuc ziarul și sar în sus. Mi-e de ajuns.

— Ai terminat deja?, mă întrebă surprinsă șefa mea de la înălțime, aflată la vreo douăzeci de metri de mine.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru distanța dintre noi.

— Nu, dar trebuie să mă duc la un concert.

— Dar trebuie să termini!

Încep să alerg.

— Măine!

Îi aud vocea din spate:

— Dacă pleci acum, ești concediată!

Mă opresc și iau în calcul consecințele. Pentru a câștiga ceva timp, mă întorc încet spre ea.

— Bine că ați angajat o nouă dactilografă atât de rapidă, atunci.

Cu asta, mă năpustesc afară din birou. Din fericire, nu mai trebuie să pontez.

Nu mă întrebați cum am reușit să ajung. Trebuie să fi dat fără milă la o parte pietonii care îmi stăteau în cale. Probabil că nu am așteptat la niciun semafor. Trebuie să fi sărit pericolos printre mașinile care claxonau. Pur și simplu am alergat și am alergat, și am alergat, ca și cum viața mea ar fi depins de asta. Singurul lucru pe care mi-l amintesc este anunțul concertului de pe marchiza teatrului nostru.

Gâfâind, îmi trântesc banii la casa de bilete și abia reușesc să spun că sunt pe lista de rezerve. Casiera nici măcar nu se obosește să se uite la numele meu.

— Îmi pare rău, Willy, ai întârziat.

— Dar, directorul... directorul...

Mi se taie răsufarea.

Cu milă, dă din cap.

— Știi care sunt regulile. Biletele se ridică cu o jumătate de oră înainte.

Exasperată, îmi iau banii înapoi.

Mă îndrept spre vestiar și îmi pun uniforma. Nu știu de ce mă mai obolesc, dar nici acasă nu mă pot duce, vreau să fiu în clădirea în care se află Mengelberg.

Cu privirea fixă, trec pe lângă Marjorie în agitația de pe hol. Mă strigă pe nume. Nu-i răspund. De asemenea, evit contactul cu ceilalți plasatori care transpiră în ultimele minute înainte de ridicarea cortinei. Lor nu le pasă de furia mea.

— De ce stai acolo? De ce nu faci nimic?

Marjorie apare lângă mine și îmi pocnește baloane de gumă de mestecat în ureche. Nu-i place deloc să nu vadă niciun efort din partea mea.

A uitat că am cerut liber în seara asta. Inima îmi bate cu putere în piept. Trebuie să îmi revin.

Mă prefac că mă îndrept spre un grup de invitați. Dar nu pot să mă comport ca și cum ar fi o zi obișnuită de lucru. Nu se pot aștepta la asta. Cu riscul de a fi prinsă, mă refugiez în toaleta bărbaților. Slavă Domnului că nu e nimeni acolo. Mă plimb înainte și înapoi până când propria reflexie îmi atrage atenția. Mă îndrept spre oglindă și mă uit la fața mea. De data asta nu mai zâmbesc.

Frank

3

Omul care asigură concerte dirijorilor și soliștilor, așa mi-aș descrie meseria. Cartea mea de vizită este mai concisă: Manager de concerte. În această seară, onoarea îi revine lui Willem Mengelberg.

Sala de concerte este o adevărată casă de nebuni. Toată lumea vrea să-l vadă. E nevoie de ceva efort pentru a ajunge de la camera dirijorului, unde se pregătește Mengelberg, până la loja mea. În tot acest timp sunt oprit de prieteni și cunoștințe care mă felicită pentru succesul turneului. Le mulțumesc și le dau, râzând, răspunsul standard, pe care îl adaptez la țara de origine a dirijorului: „Tot ce este bun vine din Olanda”. Cu acest compliment pentru Mengelberg, distrag atenția de la mine. Și nici măcar nu mint; nouă, americanilor, ne place să ne etalăm rădăcinile europene.

Nimeni nu trebuie să știe durerea pe care încerc să o ascund cu o astfel de remarcă. Oamenii habar nu au că, pentru mine, muzica este singurul medicament care poate reduce la tăcere vuietul oțelului zburător din amintirile asurzitoare ale războiului care m-a urmărit din acea Europă blestemată. Dacă nu ar fi fost atât de multă frumusețe care vine de acolo,

aș fi alungat acel continent din gândurile mele pentru totdeauna.

Am fost prea tânăr pentru a fi trimis în acel război nenorocit. Prea tânăr și prea naiv, ca mulți alții. Apoi am avut privilegiul de a nu fi nevoit să merg în acele tranșee infernale; în schimb, am curățat mizeria din spitalele de campanie din spatele liniilor. Mama mea, care este descendentă a nobilimii britanice, aranjase ca eu să lucrez ca ofițer medical, deoarece studiam pentru a deveni medic, dar în practică totul se rezuma la a face munca de infirmier. Am ocupat această poziție în anul care mai târziu a fost supranumit „anul dezastrului cu gaz”, dar nu aveam de unde să știu când m-am înrolat. Dar, hei, sunt încă în viață. Nouă milioane de soldați nu au trăit ca să vorbească despre asta, așa că ce drept am eu să mă plâng?

Willem Mengelberg mi-a mărturisit odată că nu a suferit prea mult în Marele Război. Țările de Jos au rămas neutre, la fel ca America, în primii trei ani. Când America s-a alăturat în 1917, iar eu am plecat la război, un puști de doar douăzeci de ani, Mengelberg era deja dirijor-șef al Orchestrei Concertgebouw din Amsterdam de peste două decenii. Faima sa n-a făcut decât să crească după aceea. Desigur, sunt mândru că am reușit să îl aduc la New York. În America, publicul iubește vedetele, iar în muzica clasică, regula este că nu contezi decât dacă ai reușit în Europa. Mengelberg se potrivește perfect.

Ajung, în sfârșit, la lojă, unde mă așteaptă părinții mei. După ce îi salut, mă așez repede la locul meu, pentru că îl văd deja pe maestrul de concert ridicându-se în picioare. Acesta îi face semn oboistului să indice tonul după care ceilalți muzicieni să își acordeze instrumentele.

Când acest moment s-a terminat, Mengelberg intră pe scenă. Aplauzele furtunoase și entuziaste mă bucură. Mengelberg dă mâna cu maestrul de concert, apoi își ocupă locul pe podium.

De fiecare dată când se întâmplă acest lucru, mă simt foarte emoționat. Un fenomen ciudat, din moment ce nu trebuie să fac nimic, doar să mă las pe spate și să savurez spectacolul. Dar nu fac asta încă. Sunt încă pe marginea scaunului, privind publicul de sub mine. Toți acei oameni care așteaptă sunt pe cale să trăiască o seară extraordinară, datorită chimiei speciale dintre dirijorul Willem Mengelberg și compozitorul evreu Gustav Mahler.

Simfonia a IV-a, care va fi interpretată în această seară, datează din 1900, când viața încă îi zâmbea lui Mahler. Acesta a compus simfonia în timpul vacanței sale de vară, deoarece nu era obișnuit să nu facă nimic pentru o perioadă îndelungată de timp. Câțiva ani mai târziu, soarta avea să îl lovească: își pierde fiica în vârstă de patru ani, căsnicia cu soția mult mai tânără devine tensionată, medicii îl diagnostichează cu o afecțiune cardiacă incurabilă și își pierde postul de la Opera de la Curtea din Viena, pe care o condusese timp de zece ani și unde, în calitate de dirijor, abolise multe tradiții pentru a face loc altora noi. În ciuda a toate acestea, steaua lui Gustav Mahler a continuat să crească datorită compozițiilor sale, reflecții ale vieții sale personale.

Tânărul Willem Mengelberg era un admirator înfocat al lui Mahler și l-a adus de mai multe ori la Amsterdam, unde Mahler a fost lăsat să-și dirijeze propriile simfonii. Cei doi bărbați au devenit buni prieteni. Cu binecuvântarea maestrului, Mengelberg a ajuns să fie unul dintre cei mai cunoscuți interpreți ai lui Mahler. La Amsterdam, a interpretat

lucrări de Mahler de peste două sute de ori cu celebra Orchestră Concertgebouw, iar în această seară se află aici cu Societatea Filarmonică din New York.

Luminile din sală se sting. Aplauzele se risipesc. Ceea ce prevalează este liniștea magică de dinaintea concertului, în timpul căreia concentrarea crește. Oamenii nici măcar nu îndrăznesc să-și dregă glasul.

Primele note sună ca niște clopoței de sanie. Îmi amintesc întotdeauna de copilăria mea, când părinții mei îl invitau pe Moș Crăciun în sania lui, care, ce-i drept, era trasă de șase cai în loc de reni. Fusesem impresionat de toată scena, eram fermecat de clopoței care zornăiau pe spatele cailor. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că muzica a reușit să păstreze pentru mine acest efect încântător. Altfel, m-aș fi pierdut. Mă las pe spate. Începe concertul.

Prima mișcare a acestei simfonii este înălțătoare. Ca și cum soarele ar vrea să pătrundă în sală. După aproximativ șaisprezece minute, prima parte se oprește după un crescendo exuberant. În liniștea sacră care urmează, aud sunetul greu al unei uși care se închide cu zgomot.

Gustav Mahler s-ar răsuci în mormânt. Nu cred că cineva din public știe că Mahler a fost cel care, dintre toți oamenii, a fost responsabil pentru aceste pauze de liniște, atunci când, în calitate de dirijor, a reușit printr-un gest convingător al mâinii, să dezobișnuiască o dată pentru totdeauna publicul său de obiceiul de a aplauda între mișcărilor muzicale.

Puțin surprins, observ că oamenii de sub mine întorc capul. Cineva merge pe culoarul central până în față. E ciudat, pentru că știu că oamenii care întârzie se trezesc în fața unei uși închise – o regulă introdusă tot de Mahler la Opera Curții din Viena. Mă uit în întuneric. Nu pot vedea cine este, dar figura feminină poartă un scaun pliant din lemn

sub un braț și o carte mare sub celălalt. Se apropie de scenă. Ce naiba face acolo? De ce își desface scaunul exact în spațele podiumului dirijorului și de unde are tupeul să se așeze pe el? Publicul răspunde cu un murmur indignat.

Mengelberg nu observă nimic, se uită atât de atent la notele muzicale încât nu aude niciun sunet străin. Asta dovedește cât de selectiv poate fi auzul nostru. Nu trebuie să-mi fac griji pentru el.

Femeia de pe scaunul pliabil își deschide cartea și așteaptă, la fel ca toată lumea. Mama se apleacă spre mine.

— Nu ar trebui să intervii?

Nu știu cum, dar am rămas paralizat.

Alerg pe scări, pe covorul gros, unde directorul Barnes vine spre mine.

— Trebuie să o scoatem afară, îi spun.

— Pe cine?

Se pare că nu a auzit zarva, dar este afectat de agitația mea. Mă urmează până la ușa laterală care oferă acces la culoarul paralel cu scena. Când deschid puțin ușa, murmurul se revarsă pe coridor ca un val uriaș. Arunc o privire în sală, reușind să văd doar profilul femeii.

— De ce nu a oprit-o personalul? întreb furios.

— Pentru că lucrează aici, răspunde Barnes crispat.

Abia atunci o recunosc. Femeia de la toaletă.

În acel moment, Mengelberg se întoarce spre publicul gălăgios. Privirea lui se oprește pe scaunul pliant. Toată lumea își ține respirația. Aștept să văd ce se va întâmpla.

O văd zâmbindu-i lui Mengelberg. Zâmbetul ei îi atrage atenția, în ciuda luminilor care strălucesc în direcția lui, pentru că el îi zâmbește înapoi. Asta mă tulbură și mai tare.

Chiar în momentul în care Barnes este pe cale să intervină, Mengelberg începe a doua mișcare din Mahler 4.

Ca să evit mai multă furie, îl opresc pe Barnes. Dar nu-mi pot lua ochii de la acea copilă obraznică. În timp ce se aude misteriosul *scherzo*, o privesc cum citește muzica de pe partitura pe care o are în poală și devin și mai furios.

— Nu trebuie să mă împingevi, pot să merg și singură.

Încearcă să se elibereze. Îmi înăspresc strânsoarea pe brațul ei, de care îi atârnă geanta. Sub celălalt braț, își ține strâns partitura.

Am prins-o cu garda jos pe hol, în timp ce încerca să pună scaunul pliant la loc în grămada de lângă toaleta bărbaților. Iar acum o conduc spre ieșirea personalului.

— Oamenii ca tine ar trebui băgați la închisoare, îi zic.

— Ași putea să-mi cer scuze?, întrebă ea ceva mai calm.

— În fața cui? Întregii săli?

— În fața maestrului Mengelberg.

Doamne ferește, mai e și vorbăreată. Dau din cap.

— Crezi că te voi lăsa să te apropii de el? Un mare muzician trebuie tratat cu respect!

Deschid ușa de la ieșirea personalului.

— Ești concediată, spun în timp ce o scot afară.

Ea aproape că se împiedică pe treptele joase, dar își revine și se întoarce ferm spre mine.

— Nu sunteți șeful meu, îmi strigă ea.

— Șeful tău mi-a dat permisiunea, spun eu. Și este adevărat. Bineînțeles că m-am consultat mai întâi cu Barnes.

Implorările ei că are nevoie de acest loc de muncă nu sunt de niciun folos. Văd că este la capătul puterilor, dar nu-mi este milă de ea. Când protestează că nu și-a primit salariul pentru săptămâna trecută, scot portofelul și îi îndes niște bani în mână. Văzând suma, tace în sfârșit. Trebuie să fi fost prea mult.